

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Наказ Міністерства освіти і науки України від 29.12.2014 № 1528)

Ефективна ЕКОНОМІКА

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

№ 7, 2013 [Назад](#) [Головна](#)

УДК 338 : 339.166.5

*І. В. Стояненко,
к. е. н., доцент, доцент кафедри економіки та фінансів підприємства
Київський національний торговельно-економічний університет*

УПРАВЛІННЯ НЕМАТЕРІАЛЬНИМИ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА: СУЧАСНІ РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

*I. V. Stoyanenko
Candidate of economic sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Economics and Finance of Enterprise Department
Kyiv National University of Trade and Economics*

MANAGEMENT OF THE ENTERPRISE'S INTANGIBLE ASSETS: MODERN STATE AND DEVELOPMENT PROSPECTS

Стаття присвячена формуванню теоретико-методологічних та прикладних аспектів управління нематеріальними активами як однієї з складових системи економічного управління підприємством. Досліджено роль нематеріальних активів для розвитку суб'єктів господарювання в умовах формування постіндустріального суспільства. Дано авторське визначення поняттям «нематеріальні активи» та «управління нематеріальними активами», виділено основні етапи формування процесу управління нематеріальними активами на підприємстві. Визначено сучасні реалії та перспективи розвитку управління нематеріальними активами в Україні.

The article is devoted to the formation of theoretical, methodological and practical aspects of an enterprise's intangible assets management as a component of an enterprise's management system. There is researched the role of intangible assets for the development of business agents in conditions of postindustrial society formation. There is given an author's definition of the terms "intangible assets" and "intangible assets management", are distinguished main stages of formation of the process of intangible assets management at an enterprise. There are determined modern state and prospects of development of intangible assets management in Ukraine.

Ключові слова: *постіндустріальне суспільство, економічне управління підприємством, активи підприємства, нематеріальні активи, управління нематеріальними активами.*

Keywords: *postindustrial society, management of an enterprise, assets of an enterprise, intangible assets, intangible assets management.*

Постановка проблеми. В умовах постійного розвитку науки та технологій, зростаючої уваги до феномену економіки знань та ролі інформації в діяльності суб'єктів господарювання на фоні нестабільності економічної та політичної ситуації як в Україні, так і світі, а, відтак, підвищення рівня динамічності внутрішнього та зовнішнього середовища функціонування підприємств, все частіше в науковій літературі та практиці господарювання можна зустріти думку про необхідність удосконалення традиційних методів управління підприємством та пошуку нових, які б забезпечували стійкий економічний розвиток та стан підприємства.

Основою забезпечення стабільного функціонування підприємств є зростання їхньої прибутковості, конкурентоспроможності, платоспроможності та ринкової цінності. Ці основні індикатори здатності підприємства до розвитку безпосередньо залежать від взаємоузгодженої та взаємопов'язаної діяльності усіх підрозділів підприємства. При цьому ми цілком підтримуємо думку проф. Л.О. Лігоненко, яка вважає, що ефективність їх взаємодії може бути досягнута шляхом формування та застосування в практиці господарювання системи економічного управління підприємством.

Економічне управління підприємством має охоплювати три площини: результати економічної діяльності, економічні ресурси (економічний потенціал) та економічний стан підприємства [1].

З огляду на переміщення з кінця XX сторіччя інтелекту та знань в центр основних чинників стійкого економічного зростання, досягнення і утримання конкурентних позицій підприємством на ринку, вважаємо за необхідне концентрації уваги саме на проблемі управління нематеріальними активами та знаннями господарюючих суб'єктів, як одних з головних складових економічного потенціалу підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Усвідомлення значення і ролі нематеріальних активів в діяльності суб'єктів господарювання відбулося на Заході ще на початку 60-х рр. XX ст. та знайшло відображення у працях Г.Беккера, Д. Белла, Л. Едвінссона, М. Мелоуна, І. Рооса, Т.Стьюарта, О.Тодфлера, Л. Туроу, С. Хантінгтона, Ф. Фукуяма, Т.Шульца та ін.

Подальше підвищення інтересу як науковців, так і практиків, всього світу до нематеріальних активів і процесу управління ними, зокрема, було обумовлене очевидним ростом в кінці 90-років минулого сторіччя в розвинутих країнах їх частки в структурі активів комерційних організацій. За період з 1982 року по 2000 рік питома вага нематеріальних активів в загальному обсязі активів підприємств збільшилася з 38 % до 85 % [2]. В той же час стала очевидною практична відсутність інформації щодо самих нематеріальних активів, їх особливостей, джерел формування, методик оцінки, аналізу і т.д.

Відтак, теоретико-методологічним та прикладним аспектам управління нематеріальними активами були присвячені праці цілої низки зарубіжних вчених, таких як Е.Брукінг, Н.Бонтіс, Г.Волкова, Ю.Даум, С.Дятлов, В.Зінов, В.Іноземцев, Т. Коупленд, Т. Коллер, Б.Лев, С.Мармиш, Дж. Муррін, І. Нонака, Ю. Радигін, В. Ольховський, А.Шатраков та ін.

Значний вклад у розробку методологічних засад і практичних рекомендацій щодо оцінки, діагностики та управління нематеріальних активів у діяльності вітчизняних підприємств зробили Т.В. Бауліна, Д.П. Богиня, Я.Г.Берсукуїч, І.А. Бігдан, З.С. Варналій, О.О.Глушко, О.М. Гребешкова, К.І.Дмитрів, С.В. Докторук, М.І. Долішний, М.С. Дороніна, Г.В. Жаворонкова, О.В. Кендрохов, А. Клименко, Т.Г. Ковальчук, А.М. Колот, В.І. Куценко, Н.Д.Лук'янченко, Л.Ю. Мельник, В.В. Онікієнко, І.М. Репіна, Л.К. Семів, Д.М.Соковіна, Н.О. Шпак, А.А. Чухно та ін.,

Проте, незважаючи на значну кількість публікацій, що стосуються визначення, формування, використання, оцінки та розвитку нематеріальної складової ресурсного потенціалу суб'єктів господарювання в сучасних умовах, багато аспектів цієї проблематики залишаються відкритими для подальших розробок.

Формування цілей статті. Метою даного дослідження є розвиток теоретико-методологічних та прикладних аспектів управління нематеріальними

активами як однієї з складових системи економічного управління підприємством.

Вклад основного матеріалу. Формування нового - постіндустріального - типу суспільства, характерною рисою якого стало створення нової моделі економіки - економіки знань, стало причиною суттєвого росту протягом останніх десятиліть значущості нематеріальних активів як у системі нарощування національного багатства країн світу, так і серед складових ресурсного потенціалу господарюючих суб'єктів.

Цінність нематеріальних активів для розвитку підприємств та організацій доводить тенденція переважання ринкової вартості останніх над балансовою. Так наприклад, в бухгалтерському обліку шведської фірми «Scandia FSA» відображено не більше 15% від її ринкової вартості, а з погляду матеріальних активів така компанія, як «Visa International» взагалі не існує, хоча і здійснює операції по всьому світу на суму близько 300 млрд дол. щорічно [3].

Саме нематеріальні активи, які не входять до складу основних і оборотних коштів підприємства, складають на сьогодні ліву частку ринкової вартості великих західних компаній. За період з 1979 року по 2009 рік частка нематеріальних активів у ринковій капіталізації компаній "розвинених" ринків зростає з 20% до 74% (Рис. 1).

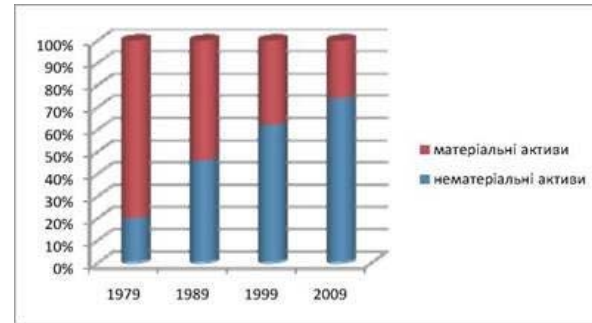

Рис. 1. Структура капіталізації найбільших компаній "розвинених ринків" [4]

У нашій країні подібних оцінок не проводилося, проте якщо взяти до уваги, що в Україні обсяг операцій на ринку технологій складає 25-30 млн. доларів США, а у Великобританії цей показник вимірюється мільярдами доларів [5], то стає цілком очевидним той факт, що в нашій країні частка нематеріальних активів у капіталізації компаній набагато менша.

За оцінками експертів розмір нематеріальних активів не залучених до господарського обороту у промисловій галузі в середньому складає 50 % від вартості нематеріальних активів, а у високотехнологічних галузях промислового виробництва цей показник досягає близько 70-80 % [5].

Не дивлячись на те, що обсяги капітальних інвестицій суб'єктів господарювання у формування нематеріальних активів в нашій країні протягом останнього десятиліття мають тенденцію до зростання (Рис. 2), і у 2012 році вони перевищували аналогічний показник 2002 року практично в 2 рази, їх частка в структурі капітальних інвестицій за видами активів залишається мізерною і не перевищує навіть 4 % (за винятком 2002 року – 9,1%) [6].

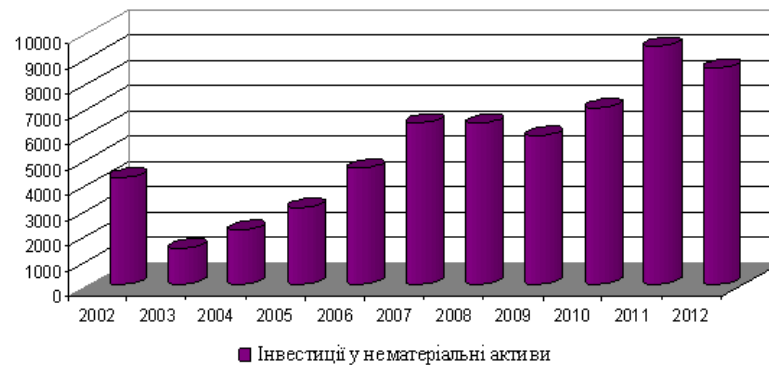

Рис. 2. Обсяги капітальних інвестицій у нематеріальні активи

Крім того слід відзначити, що якщо обсяги інвестицій у програмне забезпечення та формування баз даних діяльності суб'єктів господарювання щорічно в Україні зростають, то інвестиції у створення об'єктів інтелектуальної власності у 2012 році порівняно з 2011 роком скоротилися на 10,8 % (Рис. 3) [6].

Рис. 3. Обсяги капітальних інвестицій за видами активів

Серед причин відсутності значущого впливу нематеріальних цінностей на фінансово-господарську діяльність вітчизняних підприємств варто виділити, перш за все, використання в практиці господарювання скоріш правового, ніж економічного, тлумачення сутності нематеріальних активів та тотальну недооцінку їх ролі та значення для стратегічного розвитку підприємства вітчизняним менеджментом. Крім того слід констатувати відсутність ефективного механізму управління

нематеріальними активами на рівні останніх та дієвого нормативно-правового забезпечення цієї сфери на рівні держави.

Згідно Міжнародного стандарту бухгалтерського обліку 38 (МСБО 38) нематеріальні активи – це немонетарний актив, який не має фізичної субстанції та може бути ідентифікований [7].

Практично тотожне визначення нематеріальних активів наведено і в національному Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 8: нематеріальні активи є немонетарним активом, який не має матеріальної форми та може бути ідентифікований [8]. Даний вид активів контролюється підприємством з метою використання протягом періоду більше одного року (або одного операційного циклу, якщо він перевищує один рік) для виробництва, торгівлі, для адміністративних потреб чи надання в оренду іншим юридичним або фізичним особам [9].

Відповідно до Міжнародних стандартів оцінки (МСО 2011) нематеріальний актив представляє собою «неденежний актив, який володіє економічними властивостями» [10]. Він не має фізичної субстанції, але надає певні права та можливість отримувати економічні вигоди своєму правовласнику.

У сучасному економічному словнику нематеріальні активи визначаються як цінності, які належать підприємствам і організаціям та не являються фізичними матеріальними об'єктами, що уособлюють цінність в своїй фізичній суті, але мають вартісну та грошову оцінку завдяки можливості використання та отримання від них доходу [11].

Дослідження літературних джерел з даної проблематики виявило відсутність єдиної точки зору науковців щодо трактування сутності цього поняття, а аналіз існуючих дифініцій даної економічної категорії засвідчив, що, як правило, нематеріальні активи підприємства розглядаються в науково-методичній літературі з бухгалтерської чи юридичної точок зору.

Нематеріальним активам притаманна ціла низка специфічних ознак, зокрема:

- НМА являють собою ту частину майна підприємства, яка не має матеріально-уречевленої форми, або його матеріально-уречевлена форма не має сутнісного значення для використання в господарській діяльності,

- є немонетарними активами, які мають вартісну оцінку. Тільки у випадку вартісної оцінки вони можуть бути взяті на облік зі всіма наслідками фінансово-економічного характеру.

- є засобом отримання вигоди для їх розпорядника. Вони створюють конкурентну перевагу підприємства, прямо або опосередковано приносять дохід, внаслідок чого досягається ефект капіталізації;

- відсутність наміру продажу нематеріальних активів за умов прибуткової діяльності підприємства;

- тривалість експлуатації, що дає змогу враховувати їх у складі довгострокових інвестицій як позаобігові активи і через обраний варіант облікової політики встановлювати більш доцільний термін погашення їхньої первинної вартості у разі загальної невизначеності термінів функціонування (ділова репутація, товарні знаки тощо);

- відсутність корисних відходів; не підлягають фізичному зносу;

- різноплановий характер експлуатації, що дає змогу використовувати об'єкт на різних ділянках діяльності підприємства (при виробництві окремих видів продукції, виконанні робіт або наданні послуг у сфері управління виробництвом);

- підвищений ступінь ризику за спробу одержати дохід від застосування подібних активів, а відтак, відсутність у користувача прагнення перепродати нематеріальні активи за нормальних умов користування ними;

- неможливість вирізнення із загального обсягу майна підприємства або відокремлення в самостійний вид майна через його нематеріальну основу; [5, 11, 12].

Зазначені особливості найкращим чином характеризують сутність нематеріальних активів, розкривають зміст цього поняття, яке на думку П.Крайнева, є узагальненим результатом творчої діяльності, засобом індивідуалізації суб'єкта господарювання та підвищення його ринкової вартості, що не має матеріальної основи, реалізується у вигляді певних прав і приносить власнику дохід, величина якого залежить від обсягу цих прав [13].

Відтак, з врахуванням вище зазначеного, пропонуємо розглядати з економічної точки зору *нематеріальні активи підприємства* як складову його майнового потенціалу, яка представляє собою кінцевий результат творчої праці чи певне право економічного суб'єкта, як правило, не має матеріальної форми і здатна приносити за умови ефективного використання економічні та соціальні вигоди їх власникам на протязі тривалого періоду.

Саме нематеріальні активи здатні в сучасних умовах господарювання стати для підприємств та організацій засобом сталого розвитку, забезпечити їх високу конкурентоспроможність на ринку та зростання ринкової вартості. І це цілком закономірно, оскільки економічний розвиток постіндустріального суспільства підпорядковується іншими законами, ніж ті, які діють в традиційному суспільстві. Багато десятиліть поспіль глобальні корпорації створювалися виключно за рахунок величезних інвестицій в основні засоби. Сучасний рівень розвитку ринку такий, що компанії не можуть отримати істотних переваг тільки за рахунок матеріальних і фінансових ресурсів. Рішення даної проблеми багато в чому залежить від ефективності використання унікальних за своєю природою ресурсів нематеріального характеру.

Еволюціонування традиційної операційної моделі функціонування сучасного підприємства у комплексну, для якої діяльність пов'язана з формуванням потенціалу необхідного для ведення бізнесу у майбутньому, за словами Б.Лева та Ю.Х. Даума, та стала невід'ємною частиною сучасного бізнесу, є причиною того, що традиційне розмежування в бухгалтерському обліку операцій пов'язаних з придбанням та експлуатацією активів підприємства поступово розмивається. Сукупність факторів створення цінностей в операційній моделі не може бути фіксованою. Відповідно для управління підприємством має використовуватися більш динамічний підхід. При цьому має забезпечуватися зростання цінності підприємства для усіх зацікавлених сторін, тобто покупців, персоналу, суспільства та власників підприємства [14].

Таку динаміку та ціннісно-орієнтований підхід розвитку суб'єктів господарювання, на нашу думку, забезпечить система економічного управління підприємством.

При цьому особливого значення набувають питання управління саме активами, які не відображаються у документації, в тому числі бухгалтерській та фінансовій, але є джерелом конкурентних переваг підприємства чи організації.

У відповідності до вже згадуваної концепції економічного управління підприємством, розробленої проф. Л.О. Лігоненко [1], яку ми цілком підтримуємо, *управління нематеріальними активами підприємства* пропонуємо розуміти як одну з складових економічного управління підприємством, що представляє собою сукупність заходів щодо оцінки обсягів наявних нематеріальних активів підприємства, аналізу та контролю ефективності їх використання у поточному періоді, виявлення потенційних джерел їх формування у перспективі і забезпечення умов подальшого розвитку та корисного використання відповідно до фактичного стану та можливих змін зовнішнього і внутрішнього середовища функціонування господарюючого суб'єкта, з метою зростання соціально-економічної цінності останнього та набуття ним стійких конкурентних переваг у довгостроковій перспективі.

Відповідно *головною метою* управлінням нематеріальними активами підприємства має стати підвищення ефективності функціонування останнього, яке передбачає максимізацію добробуту його власників у поточному та перспективному періодах, що виражається у зростанні ринкової вартості та соціально-економічної цінності підприємства, і набуття стійких конкурентних переваг на ринку.

Суб'єктами управління нематеріальними активами підприємства виступають:

1) залежно від рівня управління: власники бізнесу та топ-менеджери підприємства (стратегічний рівень управління); керівники функціональних підрозділів підприємства (на тактичному рівні) та відповідальні за бізнес-процеси, керівники центрів відповідальності (на оперативному рівні).

2) залежно від об'єкта управління: аналітики, експерти, консультанти, новатори.

Об'єктом управління є нематеріальні активи підприємства в розрізі їх речово-вартісної структури: НМА, що відображаються на балансі підприємства та НМА, що не відображаються на балансі підприємства.

Процес управління нематеріальними активами не є одноразовим актом, а представляє собою послідовність певних дій, які можна поєднати в наступні етапи (Рис. 4).

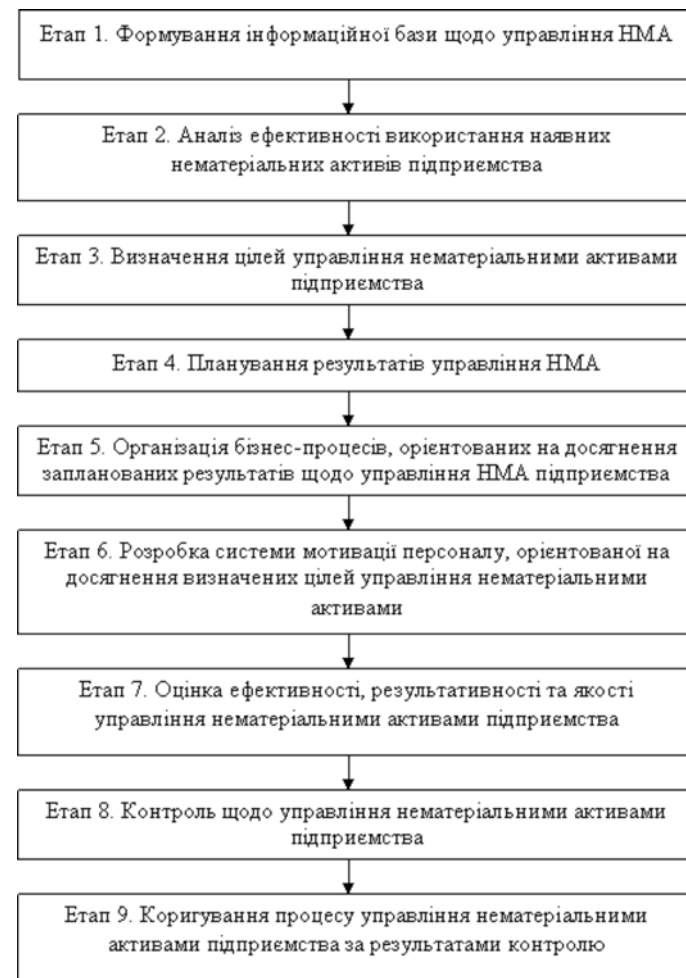

Рис. 4. Послідовність етапів управління нематеріальними активами підприємства.

В процесі управління даним видом активів вітчизняних підприємств доцільним буде, на нашу думку, використання базової моделі управління нематеріальними активами, розробленої Л. П. Мокровою, яка передбачає:

- вироблення стратегії (на основі балансу підприємства плануються вкладення в нематеріальні активи, необхідні для розробки, наприклад, нової технології, підтримки поточного бізнесу або поліпшення його конкурентоспроможності);
- оцінка стратегії нематеріальних активів і можливостей основних конкурентів в конкретній області;
- класифікація всіх об'єктів інтелектуальної власності підприємства, аналіз використання і правової охорони даних об'єктів;
- визначення цінності всіх об'єктів нематеріальної власності, розрахунок витрат на їх підтримку та придбання нового об'єкта, а також розробка плану дій щодо збільшення цінності нематеріальних активів відповідно до загальної стратегії підприємства, можливе збереження об'єкта, його ліцензування або відмова від нього;
- ухвалення рішення про майбутні капіталовкладення після того, як визначено, які знання потрібні надалі, чи будуть вони накопичені всередині організації або придбані з зовнішніх джерел;
- формування всього портфеля нематеріальних активів;
- повторення всього процесу систематично [15].

Представлена модель дозволяє проаналізувати, яке місце займає підприємство і його конкуренти на ринку і в гонці інновацій. Крім того, вона дає можливість приймати обґрунтовані та конструктивні рішення щодо можливих подальших напрямів досліджень і захисту нематеріальної власності підприємства.

Задля забезпечення належного виконання нематеріальними активами своїх функцій в діяльності підприємств, вважаємо за доцільне реалізацію наступних заходів:

- стимулювання практики обліку нематеріальних активів підприємств та організацій шляхом наданням податкових пільг чи застосування штрафних санкцій за його відсутності;
- спрощення порядку реєстрації об'єктів інтелектуальної власності;
- здійснення реєстрації в заявному порядку для окремих груп об'єктів інтелектуальної власності, в тому числі об'єктів авторського права;
- включення програми з управління нематеріальними активами в освітні процеси.

Формування дієвої системи управління нематеріальними активами як складової загальної концепції економічного управління підприємства дозволить суттєво змінити економічний вигляд останнього, внести значні зміни в структуру його активів, практику визначення бази оподаткування, взаємовідносини з партнерами та значно поліпшити фінансово-економічний стан в цілому.

Висновки. Як свідчать реалії сьогодення, в умовах зростаючої ролі інформації та знань в діяльності суб'єктів господарювання, лідируючі позиції в світі бізнесу займають підприємства та організації, які в своїй практичній діяльності значну увагу приділяють формуванню та використанню нематеріальних активів. Нажаль, недооцінка ролі даної складової ресурсного потенціалу для стратегічного розвитку підприємства вітчизняним менеджментом та відсутність ефективного механізму управління нематеріальними активами на рівні останніх і дієвого нормативно-правового забезпечення цієї сфери на рівні держави стали причинами того, що поступово знижується інвестиційна привабливість українських підприємств та організацій на світовому ринку, зникає цілий ряд їх конкурентних переваг, можливості вірно обґрунтувати стратегії подальшого розвитку.

Однак, проблеми пов'язані з формуванням дієвої системи управління нематеріальним активами не повинні залишатися лише об'єктами досліджень науковців та проблемами вітчизняних підприємств. Керівництво нашої країни, аби Україна не залишилася десь на узбіччі шляху, якими більшість країн світу рухається у напрямку постіндустріального суспільства, має бути зацікавлене у створенні сприятливого економічно-правового середовища для реалізації суб'єктами господарювання своїх потенційних можливостей щодо формування і використання нематеріальних активів та управління ними. Подальші питання пов'язані з формуванням концептуальних основ управління нематеріальними активами підприємства як складової економічного управління стануть предметом наших подальших досліджень.

Література.

1. Лігоненко Л.О. Економічне управління підприємством: предметна царина та суб'єкти здійснення // Актуальні проблеми економіки. – 2008. - № 8 (6). - С.112-120.
2. Економіка знань // [Електронний ресурс] - Режим доступу до журн.: http://www.rusnauka.com/15_DNI_2008/Economics/33052.doc.htm.
3. Тарасюк Д.С. Проблеми та перспективи стратегічного управління нематеріальними активами // [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://libfor.com/index.php?newsid=13>.
4. Blair, Margaret M. Ownership and Control: Rethinking Corporate Governance for the 21st Century. — Wash. D. C.: The Brookings Institution, 2009 The Brookings Institution (USA).
5. Інтелектуальний капітал підприємств АПК в регіональній інноваційній системі: Монографія / Г.В. Жаворонкова, В.О. Жаворонков, Д.М. Соковніна, Л.Ю. Мельник, М.О. Гоменюк / За ред. д.е.н. Г.В. Жаворонкової. – Умань: Видавець «Сочинський», 2012. - 550 с.
6. Капітальні інвестиції за видами активів / Державна служба статистики України // [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
7. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 38 (МСБО 38). Нематеріальні активи, IASB; Стандарт, Міжнародний документ від 01.01.2012 // [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/929_050.
8. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 8 «Нематеріальні активи»: Затверджено Наказом Міністерства фінансів України від 18 жовтня 1999 р. № 242; Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 2 листопада 1999 р. № 750/4043. / Верховна Рада України. // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
9. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський фінансовий облік на підприємствах України. –К.: А.С.К., 2001. –784 с.
10. Міжнародні стандарти оцінки (МСО 2011) // [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://smao.ru/files/dok_novosti/2013/perevod_mco.pdf
11. Гребешкова О.М., Мельник О.В. Базові положення стратегічного управління нематеріальними активами підприємства // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2008. – № 6. – Т.2 (122). – С.132-135.
12. Астахов В.П. Бухгалтерский (финансовый) учет: учеб. пособие – 5-е изд., перераб. и доп. - Ростов-на-Дону: Издательский центр "МарТ", 2002. - 832с.
13. Крайнев П. Інтелектуальна економіка. Управління промисловою власністю. – К.: Концерн “Видавничий Дім “Ін Юре”, 2004. – 348 с.
14. Лев Б., Даум Ю.Х. Значимость нематериальных активов для управления предприятием и корпоративной отчетности // Менеджмент дайджест. - 2005. - № 2/08. – С.2-16.
15. Мокрова Л. П. Методики и технологии управления нематериальными активами // Эффективное антикризисное управление // [Електронний ресурс] - Режим доступу до журн.: http://www.e-c-m.ru/magazine/67/eau_67_99.htm

References.

1. Ligonenko L.O. Ekonomichne upravlinnya pidpriemstvom: predmetna carina ta sub'vekti zdiisnennya // Aktual'ni problemi ekonomiki. – 2008. - № 8 (6). - S.112-120.
2. Ekonomika znan' // [Elektronniy resurs] - Rezhim dostupu do zhurn.: http://www.rusnauka.com/15_DNI_2008/Economics/33052.doc.htm.
3. Tarasyuk D.S. Problemi ta perspektivi strategichnogo upravlinnya nematerial'nimi aktivami // [Elektronniy resurs] - Rezhim dostupu: <http://libfor.com/index.php?newsid=13>.
4. Blair, Margaret M. Ownership and Control: Rethinking Corporate Governance for the 21st Century. — Wash. D. C.: The Brookings Institution, 2009 The Brookings Institution (USA).
5. Intelktual'ni kapital pidpriemstv APK v regional'ni innovaciiiii sistemi: Monografiya / G.V. ZHavoronkova, V.O. ZHavoronkov, D.M. Sokovnina, L.YU. Mel'nik, M.O. Gomenyuk / Za red. d.e.n. G.V. ZHavoronkovoii. – Uman': Vidavec' «Sochins'kii», 2012. - 550 s.
6. Kapital'ni investicii za vidami aktiviv / Derzhavna sluzhba statistiki Ukraini // [Elektronniy resurs] - Rezhim dostupu: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
7. Mizhnarodni standart buxgalters'kogo obliku 38 (MSBO 38). Nematerial'ni aktivi, IASB; Standart, Mizhnarodni dokument vid 01.01.2012 // [Elektronniy resurs] - Rezhim dostupu: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/929_050.
8. Polozhennya (standart) buxgalters'kogo obliku № 8 «Nematerial'ni aktivi»: Zatverdzheno Nakazom Ministerstva finansiv Ukraini vid 18 zhovtnya 1999 r. № 242; Zareestrovano v Ministerstvi yusticii Ukraini 2 listopada 1999 r. № 750/4043. / Verxovna Rada Ukraini. // [Elektronniy resurs] – Rezhim dostupu: <http://zakon.rada.gov.ua>
9. Tkachenko N.M. Buxgalters'kii finansovii oblik na pidpriemstvax Ukraini. –K.: A.S.K., 2001. –784 s.
10. Mizhnarodni standarti ocinki (MSO 2011) // [Elektronniy resurs] - Rezhim dostupu: http://smao.ru/files/dok_novosti/2013/perevod_mco.pdf
11. Grebeshkova O.M., Mel'nik O.V. Bazovi polozhennya strategichnogo upravlinnya nematerial'nimi aktivami pidpriemstva // Visnik Xmel'nic'kogo nacional'nogo universitetu. Ekonomichni nauki. – 2008. – № 6. – T.2 (122). – S.132-135.
12. Astaxov V.P. Buxgalterskii (finansovyi) ucheta: ucheb. posobie – 5-e izd., pererab. i dop. - Rostov-na-Donu: Izdatel'skii centr "MarT", 2002. - 832s.
13. Krainev P. Intelktual'na ekonomika. Upravlinnya promislOVOyu vlasnistyu. – K.: Koncern “Vidavnichii Dim “In YUre”, 2004. – 348 s.
14. Lev B., Daum YU.X. Znachimost' nematerial'nyx aktivov dlya upravleniya predpriyatiem i korporativnoi otchetnosti // Menedzhment daidzhest. - 2005. - № 2/08. – S.2-16.
15. Mokrova L. P. Metodiki i tehnologii upravleniya nematerial'nymi aktivami // Effektivnoe antikrizisnoe upravlenie // [Elektronniy resurs] - Rezhim dostupu do zhurn.: http://www.e-c-m.ru/magazine/67/eau_67_99.htm

Стаття надійшла до редакції 17.07.2013 р.

ТОВ "ДКС Центр"